

Пам'яті В. І. Дубодєлова

Фізико-технологічний інститут металів та сплавів Національної академії наук України з глибоким сумом повідомляє, що 29 квітня 2020 р. після тяжкої тривалої хвороби на 82 році пішов з життя ветеран Інституту, один з його провідних науковців, академік НАН України, доктор технічних наук, професор, Лауреат Державної премії України в галузі науки і техніки, Заслужений діяч науки і техніки України **ВІКТОР ІВАНОВИЧ ДУБОДЄЛОВ**. Відомий український учений в галузі матеріалознавства та технології металів. Віктор Іванович один з визнаних лідерів пріоритетного напрямку, пов'язаного з вивченням фізичних механізмів і встановленням невідомих раніше закономірностей одержання металевих матеріалів при накладенні електромагнітних полів та магнітогідродинамічних (МГД) явищ у комплексі з іншими фізико-хімічними діями на металеві системи в рідкому стані та в процесі фазових переходів.

В. І. Дубодєлов народився у м. Полтаві у робітничій родині. Його батько загинув на фронті у 1944 р. Одразу після навчання у школі В. І. Дубодєлов розпочав трудовий шлях бетонником на будівництві шахт Донбасу. У 1957 р. вступив на механіко-металургійний факультет Харківського політехнічного інституту, який закінчив у 1962 р.

З цього ж року почав працювати під керівництвом професора В. П. Поліщука в Інституті ливарного виробництва АН УРСР (м. Київ), нині – Фізико-технологічний інститут металів та сплавів НАН України. З цією установою пов'язано все його трудове життя. Тут він захистив кандидатську (1971 р.) і докторську (1991 р.) дисертації; завідував лабораторією (1983-1985 рр.); працював заступником директора інституту з наукової роботи (1985-1989 рр.), а з 1991 р. і до квітня 2020 р. – завідувачем відділу магнітної гідродинаміки ФТІМС НАН України.

У 1998 р. В. І. Дубодєлову було присвоєно вчене звання професора. У 2000 р. його було обрано членом-кореспондентом, а в 2012 р. – дійсним членом (академіком) НАН України.

З 1991 р. В. І. Дубодєлов очолив наукову школу й відділ, забезпечивши їх подальший розвиток.

За безпосередньої участі та під керівництвом В. І. Дубодєлова були створені і впроваджені оригінальні МГД-технології та обладнання для введення рідких алюмінію і феросплавів у сталь, здійснення комплексної термосилової та реагентної позапічної обробки ливарних та деформівних алюмінієвих сплавів для потреб високотехнологічної техніки, зокрема, авіакосмічного комплексу, мідних сплавів спеціального призначення; розроблено концепцію революційних МГД-технологій одержання нового покоління композиційних матеріалів; вперше у світі створено електромагнітний міксер-дозатор сталі; розроблені передумови для застосування магнітодинамічних пристроїв при безперервному розливанні металів та сплавів.

Віктор Іванович також забезпечив масштабну комерціалізацію та впровадження створених розробок на провідних машинобудівних, металургійних

та ливарних підприємствах в Україні (зокрема, першого у світі потужного магнітодинамічного міксер-дозатора сталі на ЗАТ «НКМЗ») і за кордоном (тільки за останні роки – у Нідерландах, Республіці Корея, Великій Британії).

Здобутки його наукової школи були включені до видання «Національна академія наук України. Видатні досягнення. 1918-2018», присвяченого 100-річчю з дня заснування НАН України.

Новизна ряду вперше встановлених явищ і закономірностей в процесі проведення вказаних досліджень була визнана зареєстрованим за кордоном науковим відкриттям, одним з авторів якого є В. І. Дубодєлов.

Результати наукової діяльності В.І. Дубодєлова знайшли віддзеркалення у майже 500 публікаціях (близько 60 з них – в зарубіжних виданнях), серед яких 3 монографії, більш ніж 100 авторських свідоцтв і патентів на винаходи.

В. І. Дубодєлов приймав активну участь у роботі члена міжнародних наукових комітетів престижних конференцій за тематикою фундаментальної та прикладної магнітної гідродиніміки у Японії, Франції, Німеччині, Італії, Латвії. Він був членом міжнародної асоціації з гідромагнітних явищ “HYDROMAG” і асоціації Інституту заліза і сталі Японії.

В. І. Дубодєлов як науковий керівник підготував 3 докторів та 8 кандидатів наук. Він також активно займався педагогічною діяльністю і особисто розробив та викладав навчальні курси «Електромагнітна обробка матеріалів» і «Нові матеріали» у НТУУ «КПІ ім. І. Сікорського».

У 2005 р. В. І. Дубодєлову було присуджено Премію НАН України ім. З. І. Некрасова, а у 2008 р. – Державну премію України в галузі науки і техніки. У 2017 р. Указом Президента України В. І. Дубодєлову було присвоєно Почесне звання «Заслужений діяч науки і техніки України». Він також був відзначений Подякою Прем'єр-Міністра України (2008 р.), Почесною грамотою Верховної Ради України (2019 р.), подякою Київського міського голови (2006 р.), а також став почесним доктором своєї “alma mater” – НТУ «ХПІ» (2019 р.).

В. І. Дубодєлов вів значну науково-організаційну роботу – він був ученим секретарем та членом секції Комітету з Державних премій України в галузі науки і техніки; головою вченої ради ФТІМС НАН України; головою спеціалізованої ради з присудження учених ступенів при ФТІМС НАН України та членом такої ради при ІЕЗ ім. Є. О. Патона НАН України; заступником голови Міжвідомчої науково-технічної Ради України з проблем позапічної обробки і безперервного розливання сталі; головним редактором та заступником головних редакторів журналів «Процеси лиття» та «Метал та лиття України»; членом технічної ради Мініпромполітики України і експертної ради ВАК України.

Світла пам'ять про Віктора Івановича Дубодєлова назавжди залишиться в серцях тих, хто знав його, довгі роки працював поруч з ним. Учені такого рівня завжди будуть для наступних поколінь прикладом відданості науці, творчої цілеспрямованості, великої працездатності та служіння на благо Батьківщини.